QORTI ~IVILI, PRIM'AWLA

Im]allef

Onor. Giannino Caruana Demajo LL.D.

Seduta ta' nhar il-{img]a 1 ta' Marzu 2002

Numru 8

~itazzjoni 939/98

Formosa & Camilleri Limited* b]ala a[enti Malta tas-so`jetà estera *Guardian Royal Exchange Assurance plc* surrogata fid-drittijiet ta' l-assikurat tag]ha s-so`jetà *Michael Attard Limited

versus

Sea Malta Company Limited* b]ala armaturi tal-bastiment *Senglea*; u *The Cargo Handling Company Limited

F'din il-kaw\a s-so`jetà attri`i, li hija so`jetà assikuratri`i, qieg]da tfittex li tie]u ming]and il-konvenuti spejje\ li]allset lill-assikurat tag]ha.

I`-`itazzjoni tg]id illi s-so`jetà *Michael Attard Limited* kienet da]]let f'Malta minn Franza fuq il-bastiment *Senglea* mija u wie]ed u tletin (131) vettura tal-marka *Peugeot*. Meta dawn waslu Malta instab li kellhom]sara u nuqqasijiet. Billi l-vetturi

kienu assikurati mas-so`jetà attri`i, din]allset, g]an-nuqqas u g]all-]sarat li [arrab l-importatur, is-somma ta' tlitt elef u]amsa u sebg]in lira u disg]in `ente\mu (Lm3,075.90) li minnhom mija u sitta u]amsin lira (Lm156) kienu *survey fees*, u [iet surrogata fid-drittijiet ta' l-importatur.

Billi qieg]da tg]id li l-konvenuti ja]tu g]al dan it-telf, is-so`jetà attri`i fet]et din il-kaw\a u qieg]da titlob li l-qorti:

1. tg]id li l-konvenuti g]andhom iwie[bu, jew tg]id min minnhom g]andu jwie[eb, g]an-nuqqas u g]all-]sarat li g]alihom g]amlet tajjeb l-attri`i; u
2. tikkundannahom, jew tikkundanna lil min minnhom ja]ti, i]allsu s-somma ta' tlitt elef u]amsa u sebg]in lira u disg]in `ente\mu (Lm3,075.90) imfissra fuq, flimkien ma' l-ispejje\ tal-kaw\a u bl-img]ax minn dak in-nhar li kienet notifikata `-`itazzjoni.

Is-so`jetà konvenuta *The Cargo Handling Company Limited* ressqet dawn l-e``ezzjonijiet:

1. il-vetturi tni\\lu bil-]sara minn fuq il-bastiment, kif jidher mit-*tally sheets*;
2. g]andha ti[i esebita l-polza ta' assikurazzjoni u ssir ukoll prova tal-]las lill-assikurat;
3. trid issir prova illi l-]sarat u n-nuqqasijiet se]]ew waqt illi l-vetturi kienu f'idejn il-konvenuta, u illi l-vetturi kienu konsenjati lilha ming]ajr dawk il-]sarat u nuqqasijiet;
4. ir-regolament 70 tar-Regolamenti ta' l-1966 dwar il-Portijiet dwar *unit loads* u *unitised cargo* je]les lis-so`jetà minn kull responsabbiltà;
5. ir-regolament 90 u l-iskeda 13 tar-Regolamenti ta' l-1966 dwar il-Portijiet ukoll je]ilsu lis-so`jetà minn kull responsabbiltà;
6. il-konvenuta ma g]andhiex twie[eb g]all-]sarat u n-nuqqasijiet imsemmija fi`-`itazzjoni g]ax hi qdiet l-obbligazzjonijiet kollha li tqieg]ed fuqha l-li[i;
7. id-danni mitluba fi`-`itazzjoni huma wisq, u l-attri`i trid turi kif waslet g]al dak l-ammont;

8. ebda mg]ax ma hu dovut g]ax is-so`jetà konvenuta ma kinitx imsej]a biex t]allas somma determinata u billi din hija kaw\a ta' danni l-likwidazzjoni ta' l-ammont li g]andu jit]allas issir bis-sentenza finali; u

9. it-talbiet tas-so`jetà attri`i g]andhom ikunu mi`]uda bl-ispejje\.

Is-so`jetà konvenuta l-o]ra, *Sea Malta Company Limited*, ressqet dawn l-e``ezzjonijiet:

1. id-danni mitluba mill-attri`i ma jirri\ultawx mit-*tally sheets* relativi;

2. hija me]lusa ta]t klawsoli ta' esoneru; u

3. it-talbiet ta' l-attri`i huma infondati.

Il-fatti ta' dan il-ka\ [raw hekk: is-so`jetà *Michael Attard Limited* da]]let f'Malta mija u wie]ed u tletin (131) vettura tal-marka *Peugeot* fuq il-bastiment *Senglea* tas-so`jetà konvenuta *Sea Malta Company Limited*. Il-polza tal-kariku turi li l-vetturi li tg]abbew kienu "*new vehicles in good starting condition*" [1].

Meta l-vetturi twasslu Malta u tni\\lu minn fuq il-bastiment fl-4 t'Awissu 1998, sar *tally* u nstab li w]ud minnhom kellhom xi]sarat[2]. Dawn il-]sarat wara ssewwew mill-importatur u l-attri`i ta]t il-polza t'assikurazzjoni ]allset mija u tmienja u tmenin lira u wie]ed u erbg]in `ente\mu (Lm188.41) g]at-tiswijiet[3].

Il-vetturi, wara li tni\\lu minn fuq il-bastiment, ittie]du f'idejn is-so`jetà konvenuta *The Cargo Handling Company Limited* u, fil-5 u fis-6 t'Awissu 1997, sar *survey*[4] fuqhom qabel ma ng]ataw lill-importatri`i. Dan is-*survey* sar minn Mark Micallef, *surveyor* mas-so`jetà assikuratri`i attri`i, flimkien ma' John Falzon impjegat, ukoll b]ala *surveyor*, ma' l-importatri`i. Dawn sabu l-]sarat u n-nuqqasijiet li huma murija kemm fuq il-*gate pass-out*[5] li n]are[meta l-importatri`i ]adet il-vetturi ming]and il-konvenuta *The Cargo Handling Company Limited* kif ukoll fuq l-*invoice* ma]ru[ mill-importatri`i[6]. Wara li l-vetturi ttie]du mis-so`jetà importatri`i, saru t-tiswijiet me]tie[a

---

1 *Fol.* 6.

2 Ara *tally sheet* nº 87057, *fol.* 32.

3 Ara n-nota tal-konvenuta *Sea Malta Co. Ltd* tat-8 ta' Mejju 2001, *foll.* 54 *et seq.*

4 *Fol.* 7, *tergo.*

5 *Gate Pass-Out nº* 43213, ma]ru[fil-5 t'Awissu 1997, *fol.* 15, u *Gate Pass-Out nº* 43227, ma]ru[fis-6 t'Awissu 1997, *fol.* 16.

6 *Foll.* 8 *et seqq*; ara wkoll *fol.* 5 *tergo.*

li [ew jiswew b'kollox elfejn disa' mija u dsatax-il lira u sebg]a u tmenin `ente\mu (Lm2,919.87)[7]. Meta tnaqqas mija u tmienja u tmenin lira u wie]ed u erbg]in `ente\mu (Lm188.41) tal-]sarat li saru waqt li l-vetturi kienu f'idejn il-konvenuta *Sea Malta Company Limited* jifdal elfejn seba' mija u wie]ed u tletin lira u sitta u erbg]in `ente\mu (Lm2,731.46) tal-]sarat u nuqqasijiet li se]]ew waqt li l-vetturi kienu f'idejn il-konvenuta *The Cargo Handling Company Limited*. Is-so`jetà attri`i, b]ala assikuratri`i, g]amlet tajjeb g]al dawn il-]sarat u nuqqasijiet, u]allset ukoll erba' liri (Lm4) fuq kull vettura bil-]sara jew nuqqas — b'kollox mija u sitta u]amsin lira (Lm156) g]al disg]a u tletin (39) karrozza — g]as-*survey*. Wara li r`eviet il-]las, is-so`jetà importatri`i issurrogat lis-so`jetà attri`i fid-drittijiet tag]ha[8].

Kull wa]da mill-konvenuti g]alhekk g]andha tag]mel tajjeb g]ad-danni li se]]ew waqt li l-vetturi kienu f'idejha: mija u tmienja u tmenin lira u wie]ed u erbg]in `ente\mu (Lm188.41) fil-ka\ ta' *Sea Malta Company Ltd*, u elfejn seba' mija u wie]ed u tletin lira u sitta u erbg]in `ente\mu (Lm2,731.46) fil-ka\ ta' *The Cargo Handling Company Ltd.*

G]alkemm ma humiex qeg]din jikkontestaw is-sehem ta' kull wa]da minnhom mill-]sarat b]ala *quantum, i*\-\ew[konvenuti ressqu e``ezzjonijiet biex jin]elsu mir-responsabbiltajiet tag]hom.

L-e``ezzjonijiet ta' *The Cargo Handling Company Limited*

Meta [raw il-]sarat u n-nuqqasijiet waqt li l-vetturi kienu f'idejn is-so`jetà *The Cargo Handling Company Limited* dan ifisser li din is-so`jetà naqset mill-obbligazzjoni kunttratwali tag]ha li t]ares sew il-vetturi waqt li dawn kienu fdati fil-kustodja tag]ha: ladarba *The Cargo Handling Company Limited* ma g]amlitx dak li kien me]tie[biex t]ares]wejje[ ]addie]or fdati f'idejha, g]andha twie[eb g]al dan in-nuqqas, i\da, naturalment, g]andha twie[eb biss g]an-nuqqasijiet u g]all-]sara li [raw waqt li l-vetturi kienu f'idejha u mhux waqt li kienu f'idejn]addie]or. G]alhekk, l-ewwel e``ezzjoni g]andha tiftehem fis-sens biss li *The Cargo Handling Company Limited* ma twe[ibx g]all-]sarat li saru waqt li l-vetturi kienu fuq l-bastiment.

---

7 *Fol.* 14.

8 *Fol.* 17.

It-tieni e``ezzjoni trid li tkun esebita kopja tal-polza ta' assikurazzjoni li ta]tha sar il-]las mill-attri`i lill-assikurata tag]ha, u trid ukoll prova tal-]las mis-so`jetà attri`i lill-importatur assikurat tag]ha.

Il-polza ta' assikurazzjoni hija kuntratt bejn l-assikuratur u l-assikurat, u ma tinteressax lil terzi. Kull ma jinteressa lill-konvenuti hu li l-attri`i ]allset lill-assikurata u kienet surrogata fid-drittijiet tag]ha. Din il-prova saret bis-*subrogation form* li biha l-importatri`i stqarret li qieg]da tir`ievi ]las ming]and is-so`jetà attri`i, u g]alhekk issurrogatha fid-drittijiet tag]ha.

It-tieni e``ezzjoni hija g]alhekk mi`]uda.

It-tielet e``ezzjoni trid prova illi l-]sarat se]]ew waqt illi l-vetturi kienu f'idejn *The Cargo Handling Company Limited*. {à rajna illi din il-prova saret g]ax meta tqabbel il-]sarat murija fuq it-*tally sheet* ma' dawk murija fuq il-*gate pass-out* issib illi *The Cargo Handling Company Limited* ikkonsenjat il-vetturi lill-importatri`i b'aktar ]sarat u nuqqasijiet milli kien hemm meta hi r`eviet il-vetturi ming]and il-bastiment. Din l-e``ezzjoni wkoll hija g]alhekk mi`]uda.

Ir-raba' u l-]ames e``ezzjonijiet huma mibnija fuq ir-regolamenti 70 u 90 tar-Regolamenti dwar il-Portijiet. Dawn ir-regolamenti, i\da, ma je]ilsux lill-konvenuta mir-responsabbiltà g]all-]sara u g]an-nuqqasijiet: ir-regolament 70 ig]id biss kif g]andhom jin]ar[u r-ri`evuti i\da ma jg]id xejn dwar]elsien minn responsabbiltà, waqt li r-regolament 90 ig]id li l-merkanzija tin]a\en *in the open and always at the sole risk of the owner*. Dan ir-regolament, i\da, jolqot biss ir-relazzjonijiet bejn l-awtoritajiet u l-importatur, u mhux ir-relazzjonijiet bejn *The Cargo Handling Company Limited* u l-importatur[9], li huma ta' natura kuntrattwali. Dawn i\-\ew[e``ezzjonijiet huma, g]alhekk, mi`]uda.

Is-sitt e``ezzjoni tg]id illi l-konvenuta qdiet l-obbligazzjonijiet kollha tag]ha. Ta' dan, i\da, ma ressqitx prova, g]ax ma wrietx illi l-]sarat u n-nuqqasijiet li se]]ew waqt li l-

[9] Ara **Joseph Felice Pace** ***nomine versus*** **Godwin Abela** ***nomine***, Qorti tal-Kummer`, 2 ta' Mejju 1989, Vol. LXXIII.IV.948.

vetturi kienu f'idejha kienu min]abba ra[unijiet li g]alihom hi ma twe[ibx[10]. Din l-e``ezzjoni wkoll hija g]alhekk mi`]uda.

Is-seba' e``ezzjoni trid prova dwar il-*quantum* tad-danni. Dwar il-*quantum*, i\da, u r-ratizzazzjoni bejn il-konvenuti, rajna li hemm qbil.

It-tmien e``ezzjoni tg]id illi l-konvenuta ma g]andhiex t]allas l-img]axijiet.

Dwar l-img]ax, il-qorti ma tarax g]ala min jikkontesta talba g]alkemm ja]ti g]all-]sara, u g]alhekk i\omm f'idejh sakemm iddum il-kaw\a flus li jmissu lil]addie]or, g]andu jkun stmat a]jar minn min jistqarr il-]tija tieg]u u j]allas mill-ewwel. Min jie]u r-riskju li jikkontesta kaw\a, u g]alhekk itawwal i\-\mien tal-]las, g]andu jwie[eb g]all-konsegwenzi kollha tad-dewmien.

L-e``ezzjoni dwar l-img]ax hija g]alhekk mi`]uda.

L-e``ezzjonijiet ta' *Sea Malta Company Limited*

Is-so`jetà konvenuta l-o]ra *Sea Malta Company Limited* ukoll g]andha t]allas biss tal-]sarat u n-nuqqasijiet li se]]ew waqt li l-vetturi kienu f'idejha, u s-*survey fees* relativi. F'dan is-sens il-qorti qieg]da tiddisponi mill-ewwel e``ezzjoni ta' *Sea Malta Co. Ltd.*

Il-klawsoli ta' e\oneru li fuqhom din il-konvenuta qieg]da tistrie] fit-tieni e``ezzjoni tag]ha ma je]ilsuhiex mir-responsabbiltà, g]ax dawn il-klawsoli jistg]u biss jaqilbu l-oneru tal-prova fuq is-so`jetà attri`i biex din ikollha turi li l-]sara [rat waqt li l-vetturi kienu f'idejn is-so`jetà konvenuta. {à rajna, i\da, li s-so`jetà attri`i wriet, permezz tal-polza tal-kariku, li l-vetturi ttellg]u bla ]sara u bla nuqqasijiet fuq il-bastiment, u wriet ukoll, permezz tat-*tally sheet*, li xi w]ud minnhom ni\lu bil-]sara jew bin-nuqqasijiet. Il-prova li l-]sara [rat waqt li l-vettura kienet f'idejn is-so`jetà konvenuta, g]alhekk, g]amlitha.

Mela *Sea Malta Co. Ltd* g]andha t]allas mija u tmienja u tmenin lira u wie]ed u erbg]in `ente\mu (Lm188.41) b]ala sehemha mid-danni, waqt li *The Cargo Handling Co. Ltd* g]andha t]allas elfejn seba' mija u wie]ed u tletin lira u sitta u erbg]in `ente\mu (Lm2,731.46).

---

[10] Artt. 1901 u 1904(2), Kod. ~iv.

Barra minn hekk, kull wa]da mill-konvenuti trid tag]mel tajjeb g]al sehem mill-ispejje\ biex sar is-*survey*: tmien liri (Lm8) fil-ka\ ta' *Sea Malta Company Ltd* u mija u tmienja u erbg]in lira (Lm148) fil-ka\ ta' *The Cargo Handling Company Ltd*.

Il-qorti g]alhekk tiddisponi mit-talbiet tas-so`jetà attri`i u mill-e``ezzjonijiet tal-konvenuti billi tg]id li s-so`jetà *The Cargo Handling Company Limited* g]andha tag]mel tajjeb g]al danni ta'elfejn tmien mija u disg]a u sebg]in lira u sitta u erbg]in `ente\mu (Lm2,879.46), u g]alhekk tikkundanna lil din is-so`jetà t]allas lis-so`jetà attri`i din is-somma, flimkien ma' l-img]ax skond it-talba; u tg]id ukoll li s-so`jetà *Sea Malta Company Limited* g]andha tag]mel tajjeb g]al danni ta' mija u sitta u disg]in lira u wie]ed u erbg]in `ente\mu (Lm196.41), u tikkundanna lil din is-so`jetà t]allas lis-so`jetà attri`i din is-somma, flimkien ma' l-img]ax skond it-talba.

L-ispejje\ jinqasmu hekk: erbatax-il parti minn]mistax ($^{14}/_{15}$) t]allashom *The Cargo Handling Company Limited* waqt li l-parti l-o]ra minn]mistax ($^{1}/_{15}$) t]allasha *Sea Malta Company Limited*.

Giannino Caruana Demajo — Connie Micallef
Im]allef Dep. Re[.